

Ivashkova Tetyana Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Chair of Theory and History of State and Rights of the National Academy of State Border Service named after Bohdan Khmelnytsky (Khmelnysky, Ukraine). E-mail: ivashkova_ta76@mail.ru

УДК 378

ДУХОВНО-КУЛЬТУРНА ДОМІНАНТА УКРАЇНСЬКОЇ ВИХОВНОЇ ПАРАДИГМИ У І ЧВ. ХХІ СТОЛІТТЯ

О. П. Лучанінова

Автор здійснює генезис поняття «парадигма» в історії освіти та людства, окреслює особливості виховної парадигми І чверті ХХІ століття, розкриває роль духовно-культурної домінанти виховної парадигми у формуванні студента як особистості.

Ключові слова: виховна парадигма, духовно-культурні цінності, виховання особистості.

Постановка проблеми. Сьогодні серед студентської молоді спостерігається полярність у поглядах на життя, навчання, придбання професії, смисл життя, на місце цінностей і себе як особистості у суспільстві. Більша частина молоді не хоче напружувати зусилля, живе за інерцією, вища освіта сприймається нею як необхідна умова для кращого працевлаштування, а не як ознака освіченості й культури. Безперечно, що епоха перемін – це завжди важко для суспільства. Складність проблеми виховання сучасної молоді обумовлена ще й тим, що ціннісні пріоритети у значної частини молоді розмиті, не затребувані. Також утрачають певне значення в житті сучасної студентської молоді деякі духовні орієнтації і цінності. Щоправда, сьогодні у силу обставин студенти більше стали цікавитися політикою, суспільно-політичним життям, але далеко не всі люблять читати, відвідувати культурно-мистецькі заклади, займатися спортом, художньою самодіяльністю, мистецтвом, творчістю. Зміни у ціннісних орієнтаціях молоді (часто не на користь високих суспільних ідеалів) вимагають перегляду не тільки виховної парадигми, а й всієї системи виховної роботи у вищій школі, пошук і впровадження нових форм і

методів роботи із студентською молоддю з метою підготовки і виховання студентів не лише високими професіоналами своєї справи, а справжніми гуманістами.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження духовно-культурних цінностей, ціннісного відношення до освіти висвітлено в роботах вітчизняних та закордонних вчених-філософів (В. Андрущенко, І. Зязюн, І. Ільїн, В. Кремень, В. Мясішев, Л. Сохань, В. Шинкарук, В. Яковенко); психологів (Б. Ананьєв, Г. Балл, І. Бех, М. Боришевський, Л. Виготський, С. Рубінштейн) і педагогів (Є. Бондаревська, Д. Вецель, С. Гончаренко, О. Духнович, В. Кузь, Б. Ліхачов, О. Олексюк, О. Пометун, В. Сухомлинський, К. Чорна, Г. Шевченко, В. Яковенко).

Парадигмальні зміни у контексті соціальних практик, освітньо-виховні парадигми вивчають В.П. Андрущенко, А.М. Бойко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.В. Корженко, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоева, Я.В. Цехмістер, О.В.Чалий; коеволуційну парадигму у професійній педагогічній освіті – Г.Г. Тараненко; виховний простір, виховне середовище вищого навчального закладу (Ю.П. Сокольніков, Ю.С. Мануйлов). Питанням виховання студентської молоді на початку ХХІ століття присвячено достатньо робіт саме вітчизняних педагогів-науковців. Вихованням особистості з позицій психології опікується у своїх працях І. Бех; поліпарадигмальний зміст освіти вивчають В. Огнев'юк, Л. Губернський, В. Андрущенко; самовиховання особистості розкриває С. Главацька; теорію й методику виховання студентської молоді обґрунтовують М. Васильєва, В. Лозова, С. Карпенчук, Г. Троцько та ін.; особливості виховної роботи в системі ВТНЗ, викладання й виховання у вищій школі розглядають Г. Савощ, Ю. Фокін та ін.; виховні системи ВНЗ та виховання особистості студента, інноваційної культури студентів вивчають О. Лучанінова, Л. Штефан; проблемою відродження духовно-культурних цінностей освіти у студентської молоді опікується М. Безугла та ін.

Актуальним завданням освіти ХХІ ст. стає методологічне обґрунтування виховної парадигми та системи, орієнтованої не стільки на соціум, скільки на конкретну особистість з усім різноманіттям її особливостей. Взагалі, спрямованість до особистості, прагнення задовольнити її різноманітні пізнавальні потреби, освітні запити – характерна ознака сучасних як освітніх, так і виховних систем. Водночас треба констатувати відсутність загальної багаторівневої вузівської системи виховання професійно компетентних і духовно розвинених фахівців в сучасному освітньому просторі України.

Сьогодні склалася низка протиріч в освітньо-виховній практиці між: необхідністю реалізації особистісного підходу до студента у професійній діяльності педагога та недостатньою розробленістю в педагогічній теорії вихідних концептуальних засад особистісно орієнтованої педагогіки; декларацією особистісно орієнтованої парадигми виховання та відсутністю ефективних виховних технологій її реалізації; системою освіти, вибудованою відповідно до ідеалів і норм класичної науки, і відкритою моделлю освіти, зміст якої має бути багатограним і варіативним.

Сьогодні перед освітою і вищою школою, зокрема, постає надзвичайно важливе завдання – виховати не просто освічену особистість з широким світоглядом, а людину всебічно розвинену, цілісну, мислячу, діяльну, творчу, соціально відповідальну і небайдужу до проблем інших, яка керується в житті загальнолюдськими цінностями. Всі ці завдання пов'язані зі зміною виховної парадигми у вищій освіті, тому лише Дух людини є метою виховання.

Мета дослідження: здійснити генезис поняття «парадигма» в історії освіти та людства, окреслити особливості виховної парадигми I чверті XXI століття, розкрити роль духовно-культурної домінанти виховної парадигми у формуванні студента як особистості.

Виклад основного матеріалу. Необхідність відродження духовно-культурних цінностей освіти зумовлена тим, що саме духовність – мета і результат становлення людини як особистості. Духовно-культурні цінності – це значущі для особистості компоненти духовної культури, формування яких починається в родині і продовжується все свідоме життя.

Варто наголосити, що поняття «парадигма» використовується у відповідності з відомими підходами у філософії, наукознавстві та педагогіці для визначення як взірця, прикладу в стратегії виховання, так і системи ідей та уявлень про виховання, його найголовніших завдань, принципів та засобів, характерних тій чи іншій історичній епосі. Саме слово «парадигма» у перекладі з грецької означає «приклад», «взірець».

Оскільки мова йде про парадигми саме виховання, то варто зразу ж відзначити, що поняття «виховання», подібно «парадигмі», є історично наскрізним. У вузькому значенні воно завжди тлумачиться як процес відносно керованого, цілеспрямованого формування у людини, перш за все завдяки слову і справам, певного (не обов'язкового для всіх) ціннісно-світоглядного відношення до себе і світу. З такої точки зору ці відношення є системою «людських якостей», які проявляються у

життєвій позиції, ідейно-моральному загартуванні особистості, душевному будівництві і т.п. [14].

Парадигми представляють собою ціннісно-сміслову ядро, стрижневу лінію ідеології виховання, яка відображає глибинну онтологічно-філософську основу «освіти» людини в її ставленні до: людства, Всесвіту, родини, держави, народу, класу (соціальний стан); до ближніх; цінностей, праці (навчання, дозвілля, гри); майбутнього. Виховання, спираючись на традиції, направлене у майбутнє.

Якщо розглядати генезис, еволюційний шлях цього поняття в історії людства та освіти, то застосування парадигмального підходу дозволяє також побачити, що виховання має відмінну від науки схему розвитку. Відомі такі освітньо-виховні парадигми в історії розвитку цивілізації: Аристотель, Платон – природовідповіднісна; Середньовіччя – теологічна; Відродження – гуманістична; просвітницька (Локк, Коменський); класична доба (Й. Песталоцці, Д. Дідро, Ж. Руссо, Гельвецій, Вольтер) – раціоналістична; 1900-ті роки (Монро, К. Ушинський, Дістервег, Гербардт) – морально-чуттєва, псевдореволюційна; кінець XX ст. (В. Сухомлинський, А. Макаренко, І. Ващенко) – псевдогуманістична (ідеолого-конфронтаційна); початок XXI ст. – глобалізаційно-інформаційна, технократична (модерністська) [15].

Українська педагогічна думка все динамічніше повертається в бік духовності, її пріоритету над інтелектуальним компонентом у навчанні та вихованні. Творчі дослідники, колективи вчених України апробують нові високі педагогічні технології становлення духовної та інтелектуальної особистості через такі прогресивні й продуктивні ідеї, як педагогіка життєтворчості, духовна педагогіка, психологія життєтворчості, соціологія життєвого успіху тощо. На часі нова суспільна парадигма, яка буде розглядати освіту як суспільне благо та відповідальність.

Розкриваючи концептуальні підстави розробки й впровадження національної рамки кваліфікацій України, Ю. Сухарніков зазначає, що «має відбутися зміна освітньої парадигми із системи, орієнтованої на викладача, до системи, орієнтованої на студента» [12, с. 28]. Отже, треба допомогти молодим людям в умовах вищого навчального закладу сформувати або розвинути здатність створити себе.

Як допомогти студентам нести відповідальність за своє життя, життя суспільства? Як перейти від декларування цінностей до відповідальності? Саме ці питання повинні лягти в оновлену виховну парадигму ВНЗ.

Беззаперечною є думка, що розвиток і освіта жодній людині не можуть бути дані чи повідомлені. Кожен, хто бажає до них приєднатися, повинен досягти цього власною діяльністю, власними силами, власним напруженням.

Аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави стверджувати співзвучні нашому дослідженню розвідки, пов'язані з коеволюційними явищами в суспільстві. Наприклад, Г. Тараненко правомірно констатує, що «сучасна епоха чітко позначила кризу смисложиттєвих детермінант буття людини, викликавши тим самим необхідність у виробленні й розповсюдженні нового планетарного світогляду, формуванні планетарного, коеволюційного, світоглядного проекту розвитку людства, орієнтованого на вирішення глобальних проблем сучасності» [13, с. 42]. Дослідник вважає актуальним питанням про «...важливість усвідомлення людиною під час навчання таких істин, як любов та повага до життя в усіх його проявах, відмова від ідеї експлуатації природи, формування потреби пізнання природи та організація пошуку можливостей жити в гармонії з нею» [13, с. 45]. Зрозуміло, що виховання сучасної молоді на засадах коеволюційного підходу є своєчасним. Ще Платон застерігав: «Освічена, але погано вихована людина страшніша за будь-якого звіра». Відомий російський учений Д.І. Менделєєв уже на початковій стадії розвитку технічного прогресу писав: «Знання без виховання – меч у руках божевільного» [14, с. 20].

У контексті виховної парадигми у XXI столітті зміст виховання повинен, перш за все, мати розвиваючу, культуротворчу, духовно-культурну домінанту, націлену на виховання відповідальної особистості. Культурологічний підхід потребує розглядати дисципліни гуманітарного циклу як складову духовної культури суспільства, припускає адаптацію виховання й освіти до конкретного культурного середовища, а це означає, що суттєвим у підготовці майбутнього фахівця є осмислення культурних досягнень рідного краю, країни, всього світу, тобто національних і загальнолюдських цінностей [6].

Одна із особливостей виховної парадигми пов'язана з випереджальним характером освіти й виховання у XXI ст., тому що людина живе у високотехнологічному інформаційному суспільстві, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення для економічного й соціального поступу країни. Освіта – це сфера, що олюднює знання і насамперед забезпечує індивідуальний розвиток людини, тобто виховує її.

Науковці, базуючись на вченні В. Вернадського, сучасних світових тенденціях, визначають нову виховну парадигму як планетарно-особистісну, глобально-історичну за своїм значенням, в основі якої освічена людина, озброєна науковими знаннями і найновішими культурними досягненнями людства. В. Вернадський писав: «Не можна безкарно йти проти принципу єдності всіх людей як закону природи... Людство, взяте в цілому, стає могутньою геологічною силою, і перед ним, перед його думкою і працею постає питання про перебудову біосфери в інтересах вільно мислячого людства як єдиного цілого» [7].

Особистісно-гуманістична парадигма виховання, розроблена А. Бойко, має антропоцентричний характер. Вона об'єктивно прийшла на зміну знанецентричній і культуроцентричній парадигм, в її системі утворюючим фактором виступає не культура, не освіта, а людина як унікальна неповторність і найвища цінність. Нова парадигма ґрунтується на ідеях вітчизняної філософської традиції [2].

Безумовно, процес виховання завжди спрямований на зміну поглядів, переконань, ідеалів, звичок, поведінки. Сутність виховання з точки зору філософії визначається як перетворення культури людства на індивідуальну форму існування. Сутність виховання з точки зору педагогіки полягає у привласненні соціального досвіду. Важливо, щоб те зовнішнє, об'єктивне, найкраще, що є в соціальному досвіді, стало суб'єктивним, тобто перетворювалося на погляди і переконання, вчинки і поведінку особистості.

У світлі сказаного можна констатувати, що ідеалом виховання в нашому суспільстві є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідомою людиною, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення.

Окремо хочеться зупинитися на вченні основоположника концепції педагогічної майстерності, українського ученого І. Зязюна, який дійшов висновку, що вітчизняній педагогіці потрібні нові акценти та інші шляхи її розвитку. Народилася ідея нової парадигми у вітчизняній педагогіці — парадигми культурологічної.

На думку педагога, виникає нагальна потреба повернення до людських цінностей, до особистості, яка усвідомила б себе як мікрокосм, як частину світової культури, де на основі діалогу культур

вона пізнає себе в своїй культурі, примножуючи культуротворчий досвід людства. Саме ці основні положення становлять основу культурологічної парадигми в сучасній українській педагогічній освіті [8].

Основний зміст культурологічної парадигми у філософських та педагогічних творах академіка І. Зязюна умовно складається з трьох блоків: це перегляд традиційної системи освіти та наповнення її культурологічним змістом, аксіологічним характером набування знань; особистість самого педагога, формування його загальної та професійної культури, педагогічної майстерності, а також культурологічний характер середовища, який має виховувати та наповнювати культурними смислами і цінностями особистість.

Згідно з культурологічною концепцією, педагог не передає готові зразки етичної і духовної культури, а створює, виробляє їх разом з вихованцем. Сумісний пошук цінностей, норм і законів життя, їх дослідження в конкретних видах діяльності, в спілкуванні і складають зміст сучасної культурологічної освіти. Саморозвиток вихованця і самого педагога відбувається в просторі їх взаємодії, який інакше ми називаємо простором культурно-виховної діяльності.

Отже, на основі моделі розуміння людини, в культурологічній парадигмі можна окреслити п'ять результатів виховання: виховання особистості, виховання громадянина, здатного сприймати та передавати національні цінності, виховання як розкриття природних задатків, виховання людини як творчої індивідуальності, що розкриває свій потенціал в навколишньому світі, отримання нею універсальності в світі, духовний розвиток людини.

Крім високо розвиненої особистісної культури педагога, важливим є розвиток його педагогічної майстерності, професійної культури. Проте в культурологічній парадигмі І. Зязюна професіоналізму вчителя відводиться дещо інша роль. Важливим чинником стає не стільки процес здобування педагогом знань, а й характер осягнення ним суцього, свідомість і духовна активність людини в цілому. Людська свідомість як духовна основа грає неocenенну роль у творенні культури.

Безумовно, що на рівні держави, а не окремого педагога, треба звернути увагу сучасного суспільства, всіх закладів освіти, сім'ї на виховання «культурної особистості», яка підносить її на вищий щабель духовно-гармонійного розвитку. Опановуючи культуру людства, особистість стає причетною до загальнолюдських культурних цінностей і в той же час має можливість ідентифікувати себе з національною культурою.

Існують «наскрізні» цінності, які є практично стрижневими в будь-якій сфері діяльності. До них можна віднести працьовитість, освіченість, доброту, вихованість, чесність, порядність, терпимість, людяність. Саме падіння значимості цих цінностей в той чи інший період історії завжди викликає в нормальному суспільстві серйозне занепокоєння. До духовних цінностей ми відносимо: активно-діяльне життя, життєву мудрість, життя, сім'ю, любов, дружбу, сміливість, працю, спорт, відповідальність, чуйність, чесність, вихованість, красу, милосердя, творчість, свободу, людину, світ, справедливість, самовдосконалення, здоров'я, знання. Духовні цінності ми можемо відчутти через свої вчинки та поведінку оточуючих людей.

Треба зазначити, що в молодіжному середовищі відбуваються пошуки нового сенсу життя, формуються нові потреби, інтереси, змінюються мотиви інтелектуальної та соціально-професійної діяльності. Адже від рівня інтелектуального, духовно-творчого потенціалу студентської молоді – майбутньої національної еліти – багато в чому залежать зміст і динаміка суспільного прогресу. Отже, замість пріоритету держави в освітянському просторі на перше місце має бути поставлена саме людина.

Культура – це духовне надбання, сукупність духовних цінностей, пов'язаних з внутрішнім вдосконаленням людини і самовдосконаленням, з її творчим розвитком. Як зазначає Л.С. Виготський, «духовність – автентична свобода, що ґрунтується на високих духовно-моральних цінностях. А смисловий зміст людської психіки – «вершина особистості». Таким чином, виховання студента – це і є долучення його до цінностей, до культури задля його подальшого розвитку, вдосконалення, а також вдосконалення середовища, суспільства [4]. Виховання, будучи цілісною педагогічною системою, виступає інтегративною духовно-моральною функцією педагогічної діяльності. З такої точки зору актуальність духовно-моральної домінанти української виховної парадигми стає ще більш очевидною.

Отже, сьогодні є нагальна потреба у фундаментальній науковій розробці не тільки нової виховної парадигми, але й моделі підвищення якості вихованості випускника ВНЗ. У сучасній педагогіці починає переважати підхід до виховання як до створення умов для саморозвитку особистості. Виховна парадигма повинна спрацювати на практичному рівні, адже найважливіша здатність, яку повинен придбати студент у ВНЗ, – це, власне, здатність учитися й бути Людиною. Навчитися вчитися важливіше, ніж засвоїти конкретний набір знань. А виконати

таке завдання зможе тільки культурна особистість, людина з високими принципами й духовно-культурними цінностями.

Здійснивши аналіз досліджень у цьому питанні, можна наголосити на основних принципах виховної парадигми у I чверті XXI століття: визнання розвитку особистості головним завданням освіти, а становлення унікальної індивідуальності майбутнього професіонала – її головним результатом; зміст освіти має бути наповнений культурними сенсами і загальнолюдськими цінностями; педагогічні засоби, форми і методи навчально-виховного процесу мають бути спрямовані на розвиток суб'єктних, позитивних властивостей особистості, на самопізнання; підготовка професіонала має відбуватися в особливому культурно-виховному середовищі, в якому є всі підстави для вільного вибору особистістю способів самореалізації та її культурного саморозвитку; духовно-культурна домінанта парадигми, націлена на виховання відповідальної особистості, яка плекає духовно-культурні цінності, здатна до самоосвіти й саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни; формування загальної та професійної культури особистості самого педагога у відновленій багаторівневій вузівській системі виховання та відкритість моделі виховання; наявність ефективних виховних технологій у ВНЗ, вибудованих на кордоцентризмі – розумінні дійсності не стільки мисленням («головою»), скільки «серцем» – емоціями, почуттями, внутрішнім, «душею» тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, стабільно системи виховання не існують ні в теорії, ні на практиці. Кожен народ творить свою систему виховання, яка відповідає характерним рисам його народності. Змінилося суспільство, і ось на початку XXI століття почалися докорінні зміни у парадигмі й методології освіти, передумови й окремі елементи яких склалися протягом усього XX століття.

Оновлена виховна парадигма дозволить віднайти чіткі методологічні підстави до формування нової духовності народу, гуманістичних засад образу України в XXI ст. Цінності становлять фундамент культури, а предметним полем формування цінностей є культура. Ці категорії невіддільні одна від одної. Культура є цементом будівлі суспільного життя, а цінності – осередком духовного життя суспільства.

Література

1. Безугла М.В. Проблема відродження духовно-культурних цінностей освіти у студентської молоді // Духовність особистості: методологія, теорія і практика 4 (51). – 2012. – С.3-9
2. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації (підготовка вчителя до формування виховуючих відносин з учнями): Навчально-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1996.
3. Боришевський М.Й. Психологічні закономірності становлення та розвитку духовності особистості / М.Й. Боришевський // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірн. наук. праць ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України [За ред. С.Д. Максименка]. – К., 2010. – Т.ХІІІ. – Ч. 4. – С. 54-59.
4. Выготский Л.С. Собрание сочинений: В 6-ти т. Т. 1. Вопросы теории и истории психологии / Л.С. Выготский [Под ред. А.Р. Лурия, М.Г. Ярошевского]. – М.: Педагогика, 1982. – 488 с.
5. Гулыга А. Кант. – М.: Молодая гвардия, 1981. – 301 с.
6. Долженко В. О. Виховання духовних цінностей у студентської молоді в полікультурному просторі : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / В. О. Долженко. – Луганськ, 2006. – 20 с.
7. Курс лекцій з дисципліни «Психологія і педагогіка вищої школи...www.dgma.donetsk.ua/metod/ugo/.../do/kl.pdf
8. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / В.П.Андрущенко, І.А.Зязюн, В.Г.Кремень, С.Д.Максименко, Н.Г.Ничкало, С.О.Сисоєва, Я.В.Цехмістер, О.В.Чалий; Ін-т педагогіки і психологіїпроф. освіти АПН України. — К.: Наук. думка, 2003. — 852 с.
9. Майнулов Ю. С. Средовый подход в воспитании: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. М., 1997. - 393 с.
10. Прохоренко Н.С. Виховний простір як чинник впливу на розвиток молоді eprints.kname.edu.ua/31416/1/6.pdf
11. Сокольников Ю. П. Теория воспитательного пространства / Ю.П. Сокольников. – М.: Наука, 1977. – 391 с.
12. Сухарніков Ю.В. Концептуальні підстави розробки і впровадження національної рамки (академічних) кваліфікацій України. //Вища школа. – 2012. - №3. – С. 16-38.
13. Тараненко Г.Г. Коеволюційна парадигма у професійній педагогічній освіті archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc.../6_04.pdf. – С. 42-48
14. www.webkursovnik.ru/kartgotrab.asp
15. Філософські рефлексії виховання: парадигмальні зміни у контексті соціальних практик. – Автореф. дис... д-ра філос. наук: 09.00.03 / В.В. Корженко; Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України. – К., 2001. – 34 с.

16. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания: Опыт педагогической антропологии // Пед. соч.: В 6 тт. / Сост. С. Ф. Егоров. М., 1990. Т. 5. – 528 с.

ДУХОВНО-КУЛЬТУРНАЯ ДОМИНАНТА УКРАИНСКОЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ПАРАДИГМЫ В I ЧЕТВЕРТИ XXI ВЕКА

О. П. Лучанинова

Автор раскрывает генезис понятия «парадигма» в истории образования и человечества, очерчивает особенности воспитательной парадигмы I четверти XXI века, раскрывает роль духовно-культурной доминанты воспитательной парадигмы в становлении студента как личности.

Ключевые слова: воспитательная парадигма, духовно-культурные ценности, воспитание личности.

SPIRITUAL AND CULTURAL DOMINANT OF THE UKRAINIAN EDUCATIONAL PARADIGM IN THE FIRST QUATER OF THE XXI CENTURY

O. P. Luchaninova

The author reveals the genesis of the concept of «paradigm» in the history of education and humanity, outlines the features of the educational paradigm of the first quater of the XXI century, reveals the role of the spiritual and cultural education of the dominant paradigm in the development of the student as a person.

Keywords: educational paradigm, spiritual and cultural values, education of the person.

Лучанинова О. П. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки, заступник декана гуманітарного факультету з виховної роботи Національної металургійної академії України (м. Дніпропетровськ, Україна). E-mail: luchaninova.olga@mail.ru

Luchaninova O. P. – an Associate Professor of Engineering Education National Metallurgical Academy of Ukraine (Dnipropetrovsk, Ukraine). E-mail: luchaninova.olga@mail.ru

УДК 371.1.02:82.0:801.6

МИСТЕЦТВО – ЧИННИК ВИХОВАННЯ ЛЮДИНИ КУЛЬТУРИ (Частина перша)

Наталія Миропольська

Стаття розкриває можливості використання спецкурсу з мистецтва Англії на основі книжки Н. Певснера «Англійськість англійського мистецтва». Його мета – залученість студентів засобами мови до осягнення національних перлин Англії, збагачуючи як мовний, так і мистецький рівень їхньої освіченості.

Ключові слова: мистецтво Англії, портретне мистецтво, архітектура, Блейк, Констебль, Хогарт, паркове мистецтво.

Постановка проблеми. Мистецтво як фактор поглиблення культури молоді і чинник виховання поціновувачів прекрасного в природі і суспільстві, здатних блокувати огидні суспільні й особистісні явища, має допомогти школам і ВНЗ відійти від формалізованого підходу, що становить небезпеку для розвитку духовності, яка визначає якість та продуктивність життєдіяльності людини.

Іноземна мова – вагомий засіб виховання людини культури, яка потребує здатності знаходити смисл в текстах культури (О. Бондаревська). Але технократичне мислення сьогодні зосередилось на операційно-технологічному рівні сприйняття і розуміння текстів, що закриває шляхи до розуміння глибинного смислу творів, в кращому випадку зупинившись на стандарті, хоча стосовно мистецтва це – питання спірне.

Мета статті – розкрити можливості мистецтва слова в процесі виховання людини культури на матеріалі книжки відомого історика мистецтв Н. Певснера «Англійськість англійського мистецтва».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вітчизняна школа методики навчання іноземної мови сконцентрована на основних видах мовленнєвої діяльності – мовленні, слуханні, читанні, письмі, що подається на матеріалі, адекватному комунікативним цілям навчання (М. Аріян, М. Грищенко, В. Дейнеко, Л. Денисова та ін.). Для цього використовуються тренувальні, елементарно комбіновані та комбіновані вправи (М. Рахманов), спрямовані на здатність студентів